

KOMMUNLEDNINGSKONTOR KLK
Utredningsenheten
Lena LindegrenUtbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande från Täby kommun om Betänkandet (SOU 2020:33) Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning (U2020/03826/GV)

Sammanfattning

Täby kommun anser inte att utredningen på ett övertygande sätt har kunnat visa att de åtgärder som föreslås löser de identifierade problemen och svarar upp mot de syften som finns i direktivet. Täby kommun menar istället att det finns flera negativa konsekvenser med utredningens förslag. Den byråkratiska överbyggnad som utredningen föreslår riskerar att resultera i en tröghet och bristande flexibilitet i utbildningssystemet. Det kan i sin tur leda till en minskad resurseffektivitet, snarare än ökad som direktivet till utredningen efterfrågar. Bedömningen är att det finns en risk att detta förslag leder till en planeringsbyråkrati som inskränker det kommunala självstyret och i förlängningen leder till att elevens val kommer i andra hand. Täby kommun menar också att det är försvårande att flera av förslagen inte är färdigutredda och att utredningen i flera fall lämnar över till framförallt Skolverket att arbeta vidare med de konkreta lösningarna. Täby kommun anser även att det saknas tillräckliga konsekvensanalyser om vad de olika förslagen leder till. Innan förslagen i steg 2 genomförs, behöver effekterna av förslagen i steg 1 utvärderas, vilket det enligt utredningens tidplan inte finns utrymme för. Utredningen saknar enligt Täby kommun även en tillräckligt tydlig ekonomisk konsekvensanalys, vilket gör det svårt att lämna konkreta synpunkter även här.

Täby kommun delar dock i stort den problembild som utredningen presenterar i sitt betänkande, där det regionalt och nationellt är för få elever som läser en yrkesutbildning. Utredningen har vidare gjort en gedigen problemanalys som innehåller en god bild av de stora utmaningar som både gymnasieutbildningen och vuxenutbildningen står inför. Det är dock fortfarande oklart hur utredningen tänker sig att åtgärden fler utbildningsplatser ska få effekten att fler ungdomar väljer yrkesutbildningar.

Täby kommun delar också utredningens slutsats att huvudmännens information till ungdomar och vårdnadshavare om gymnasieutbildningarna ska förbättras.

Täby kommun ställer sig delvis bakom utredningens förslag om att öka utbudet och tillgången till gymnasial yrkesutbildning inom komvux. Täby kommun menar dock att det även fortsättningsvis ska vara den enskilda huvudmannen, ensam eller i en frivillig samverkan med

andra huvudmän, som äger att besluta om utbud och tillgång av yrkesutbildningar utifrån den efterfrågan som finns lokalt och regionalt.

Utbudet av utbildning bör bestämmas med hänsyn till både elevers efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov

Det är både lokalt, regionalt och nationellt ett problem att så få ungdomar väljer ett yrkesprogram och Sverige är i stort behov av fler personer med yrkesutbildning. Täby kommun menar dock att det är oklart hur utredningens förslag ska få fler elever intresserade av att välja "rätt" utbildning utifrån vad arbetsmarknaden efterfrågar, snarare än vad eleven själv vill välja. Det ges få argument för hur de förändringar som föreslås faktiskt kommer att skapa ett större intresse bland elever att välja en yrkesutbildning i högre utsträckning än vad de gör idag. Det finns också en uppenbar risk att elever som inte fritt kan välja ett program hoppar av en utbildning och att genomströmningstiderna ökar i gymnasiet. En fullständig gymnasieutbildning är en viktig faktor till ett fullvärdigt vuxenliv med möjlighet till arbete och försörjning. Det förefaller som om utredningen i denna del lämnar ett förslag som i praktiken motverkar det som utredningen syftar till att åstadkomma, det vill säga att fler elever lämnar gymnasieskolan med möjligheter till arbete och vidareutbildning. Det finns enligt Täby kommun istället en risk att detta förslag leder till en byråkratisk överbyggnad som resulterar i att elevens val kommer i andra hand, fler avhopp på utbildningar och en längre genomströmningstid.

Täby kommun menar att det, snarare än att skapa fler platser på utvalda utbildningar, handlar om att skapa olika incitament för att göra de utbildningar och yrkesutgångar som finns, eller som i framtiden kommer behövas, mer attraktiva för eleverna.

Statens inflytande över utbudet ska öka genom att Skolverket föreslås få i uppdrag att, efter dialog med huvudmännen, besluta om regionala rammar för utbudet. Ramarna ska beslutas utifrån en bedömning av elevernas efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov, regionalt och nationellt.

Täby kommun delar inte utredningens slutsatser om att en statligt styrd dimensionerings- och planeringsprocess är lösningen till den problembild som presenteras. Den föreslagna förändringen i ansvarsfördelning mellan stat och kommun ger en större otydlighet, och inverkar negativt på det kommunala självstyret. Ansvar och befogenheter behöver följas åt om en styrning ska fungera och detta förslag går i motsatt riktning. Täby kommun ifrågasätter också om en sådan statlig modell som föreslås för planering och dimensionering av utbildningar kan vara tillräckligt flexibel när det gäller att ställa om utbudet av utbildningar utifrån en lokal och regional arbetsmarknads behov.

Många viktiga ställningstaganden och konkretiseringar lämnas också över till framförallt Skolverket att bereda vidare, vilket gör det svårt att ta ställning till förslagen och bedöma deras samlade effekt. Skolverket får ett stort ansvar att arbeta fram de processer som ska ligga till grund för de statligt fastställda regionala ramarna. Samordningen med andra delar, exempelvis

arbetsmarknadsutbildningar som har en viktig roll i att trygga den regionala och nationella kompetensförsörjningen, är inte heller tillräckligt analyserade i förslaget.

Tillgången till och bredden av yrkesutbildning i komvux ska öka

Täby kommun delar delvis utredningens förslag att öka tillgången till och utbudet av yrkesutbildning inom komvux. Enligt skollagen har en elev rätt till en gymnasieutbildning på komvux för att uppnå en grundläggande eller särskilt behörighet till högskoleutbildning. Motsvarande rättighet saknas för den som inom komvux vill läsa in en yrkesutbildning för att stärka sin ställning i arbetslivet. Detta förhindrar inte huvudmän att ge elever en möjlighet att läsa även yrkesinriktade kurser. Eftersom möjligheten att läsa in en högskoleförberedande gymnasieutbildning är en rättighetslagstiftning, blir det dock ofta en ekonomisk fråga om det lokalt inom komvux erbjuds utbildningar utöver dessa. Täby kommun har därför inga synpunkter på utredningens förslag att kommunerna via det generella statsbidraget ersätts för de ökade kostnader för yrkesutbildning som kan uppstå om utredningens förslag blir verklighet.

Täby kommun menar dock att det även fortsättningsvis ska vara den enskilda huvudmannen, ensam eller i en frivillig samverkan med andra huvudmän, som äger att besluta om utbud och tillgång av yrkesutbildningar utifrån den efterfrågan som finns lokalt och regionalt.

Huvudmännens information till ungdomar och vårdnadshavare om gymnasieutbildningarna ska förbättras

Täby kommun delar utredningens slutsats om att huvudmännens information till ungdomar och vårdnadshavare om gymnasieutbildningarna behöver förbättras vad gäller ungdomars etablering i arbete och fortsatta studier efter avslutad utbildning på nationella program samt programinriktat val och yrkesintroduktion. Täby kommun menar också att studie- och yrkesvägledarnas viktiga uppdrag behöver lyftas in tidigt i grundskolan med en studie- och yrkesvägledning i vid bemärkelse.

Finansiering

Utredningen saknar enligt Täby kommun en tillräckligt tydlig ekonomisk konsekvensanalys av förslagen som ges, vilket gör det svårt att lämna konkreta synpunkter på dessa. Utredningen redogör inte för några specifika merkostnader för kommunerna. Täby kommun förutsätter att inga nya obligatoriska uppgifter från staten införs utan en medföljande finansiering.

Övrigt

Täby kommun anser också att utredningen saknar konsekvensanalyser av vad de olika förslagen kan få för effekter. Utredningen föreslår att steg 1 ska genomföras hösten 2024 och steg 2 av förslagen hösten 2026. Täby kommun ifrågasätter att genomgripande förändringar som dessa införs utan att gedigna konsekvensanalyser genomförs och utan att det sker en utvärdering av effekterna av förslagen i steg 1 innan steg 2 genomförs.